

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1919-cu il 7 may (Çərşənbə günü) tarixli 174-cü nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

TÜRK ƏDƏMİ-MƏRKƏZİYYƏT
“MÜSAVAT” FİRQƏSİ
TƏRƏFİNDƏN

Millətdaşlar, yoldaşlar, ki, böylə əmələ gəlməz!

Bakıda cürbəcür maska altında olan Rusiya Hökumətinin agentləri tərəfindən göndərilən adamlar və paylanan pullar vasitəsi ilə başımıza təzə işlər gətirmək istəyirlər. Genə ümumi tətil elan edirlər. Əsl məqsədlərinin Azərbaycan Cümhuriyyətini müşkülətə soxmaq olduğu aşkarıkan, fikirlərinə başqa don geyindirir, bu zabastovka ekonomişekidir (iqtisadidir) deyirlər. Kollektivin mühüm və ekonomişeki maddələrini qəbul olunmaqda ikan, dənizin əlində olmadığına bildikləri halda, Hacı-Tarxana [Haştaxana] yol açmamızı və tezliklə bolşeviklərə neft yollamamızı tələb edirlər.

Məlum deyilmi, yoldaşlar, ki, böylə əmələ gəlməz bir tələbə rus bolşevikləri canımızda, istiqlalımızda, hüriyyət və Cümhuriyyətimizə təzə təpik vurmaq istəyirlər?!

Əlbəttə ki, məlumdur. Bunun üçün də aldanmayın, zabastovkaya iştirak etməyin. Çünki bu zamanda zabastovka edib bütün hissiyyəti durdurmaq, Azərbaycanın canına qəsd edib millətin boyununa kəndir salmaqdır.

Təbiidir ki, özünü bilən türk və müsəlman demokratiyası millətinin qatili olmaz, yalançılara aldanıb zabastovka etməz.

Yaşasın ıdraklı Türk demokratiyası!

Yaşasın Azərbaycan!

Türk Ədəmi-Markəziyyət
“Müsavat” firqəsi Bakı Komitəsi
6 may 1919

NƏ İSTƏYİRLƏR?

Fəhlə Konfransı, daha doğrusu, istiqlalımız bədxahlarından əmələ gəlmiş və hökumət içində hökumət törətmək niyyətilə əl altından iş görən və məqsədləri Azərbaycan istiqlalını uçurmaq olan gücnü başçılar guya iqtisadi olaraq yeni bir zabastovka meydana çıxardı.

Bu günə [bu cür] zabastovkalar istiqlalımız düşmənlərinin əlində bir əsilhədir [silahdır] ki, hazır saxlayıb fürsət məqamında bizə zərərər vururlar.

Iqtisadi elan edilmiş olan bu zabastovkanın siyasi mənası böyükdür. Astraxan yolunu açmaq və bolşeviklər hücumuna müsaids yollar aramaq istəyirlər.

Məhəllində [yerində], yəni Bakının və Azərbaycanın özündə istiqlalımıza qarşı üsyan törədib, inqilab əmələ gətirməyə hələ özlərinin maddi və mənəvi gücləri kifayət etmədiyindən, kənardan gəlmə gücdən istifadə etmək istəyirlər. Odur ki, Haştaxan yolunu açın deyirlər. Açın ki, əvvəla bolşeviklər neftdən korluq çəkəsin və saniyəm [kincisi], Bakı üzərinə hücum etməyə hamı qüvvəsi, həm də imkanı olsun!

İstə, istədikləri budur.

Fərz edəlim ki, Haştaxan yolu açıldı. Aya, biz əminlikmi ki, bolşeviklər bizimlə yalnız bir neft əlveri etməklə kifayətlənib də, istiqlalımıza qarşı sui-qəsd etməzlər?

Mart hadisətinə bizi, yəni müsəlman burjuvayından tutmuş müsəlman füyqarayi-kasibəsinə və bəxusüz müsəlman əlsiz-ayəqsizlərini erməni daşnak səldətlərinin süngü, güllə və xəncərlərlə arvad və uşağına kimi qırdıran bolşeviklərə biz nə tövr etibar edə bilərik? Bolşeviklik naminə erməni-müsəlman qırğını salanların hansı “gözlə” sözüinə və “insaniyyətəparvarana” sözlərinə inana bilərik?

Bolşevikləri dursun, ermənilərinə nəsil bel bağlaya bilərik? İstiqlalımız qəbul etmədiklərinə görəmi? Və bu gün hər bir vəsilə ilə olur-olsun, istiqlalımızı əlimizdən almaq yolunda çalışdıqlarına görəmi?

Bu gün ingilislərdən şikayət edən və onlara düşmənçilik göstərən məşeviklər, roxinlər, çurayevlər həman adamlar deyildirlərmi ki, bir millətin hüququnu əllərindən alıb da bu hüququn istirdədi [aldə edilməsi] yolunda can verən türk və islamrla müharibə üçün ingilisləri yalvarı-yalvara çağırıb, əl və ayaqlarına düşüb kömək diləyirdilər. İndi nə oldu ki, ingilis pis oldu? Azərbaycan türkləri istiqlalın tərəfdarı olduqlarına görəmi? Pas, Azərbaycan hökumətinə qarşı düşmənlik nədəndir? Hökumət başında Azərbaycan türkləri oturub da Azərbaycan istiqlalının harisi [qoruyucusu] və mühafizi olduğuna görəmi?

Bu gün cümhuriyyətlərinə ümum millətlərin hüququnu gözləyən, bunların rifahi-halı üçün öz millətinin bir çox haqqını belə qurban edən, hüriyyəti-matbuat, hüriyyəti-kəlam, hüriyyəti-ictima [topləşma azadlığı], hüriyyəti-diniyyə, hüriyyəti-şəxsiyyəsi ilə sosialist Gürcüstandan və daşnak Ermanistandan belə ağac-ağac qabaqda olan bu türk hökumətinin qəbahəti nədir ki, buna qarşı düşmənçilik edirlər?

Türk və islam olduqlarına görəmi?

Zənn edilməsin ki, sözlərimiz provakasiyadır. Arada başqa bir səbəb görməyirik.

Bizim hüriyyət düşməni olmadığımızı və biləks [əksinə], hər bir hüriyyəta riayət etməkdə olduğumuzu görən hüriyyətəpərəstlər nə üçün bizimlə, biz Azərbaycan türk və islamları ilə düşmənçilik edirlər?

“Tatarva” [tatarlara məxsus, tatarların] hökuməti olduğuna görəmi?

Biz, sosializmə və sosialistlərə düşmən olmadığımızı Hökumət Kabinəsi içində sosialistlərə yer verməklə, Parlmandaki Sosialist fraksiyamızı ilə isbat etdiyimiz halda sosialist roxinlər, çurayevlər və kompaniyaların bizi bəyənmədiyi “tatarva” məsələsindən dolayı olmayıb da bəs nədəndir?

Bizim hökumətimiz var, Parlamamız var. Əgər Haştaxan yolunu açıb da neftimizi rəvac etmək üçün əhvali-siyasiyyə müsaids olarsa, əlbəttə, biz buna razı olub da heç vaxt istəmərik neftimiz yatıb qalsın. Neftimizin

Rusiyaya daşınması bizim mənfəətimizdir. Böylə olarsa, pulumuzun qiyməti artar və ticarətimiz rəvac olar. Amma madam ki, biz hələ bunu etmərik və Haştaxan yolunu hələ açmırıq, görünür ki, istiqlalımızı təhdid edən siyasi əhvalardan çəkinirik və fürsəti müsaids bilmirik.

Şübhəsiz, rus fəhlələri neftin satılmağını Azərbaycan türklərinin istiqlalından əziz tuturlar. Onlardan ötrü təki neft satılsın, yerdə qalanı əhəmiyyətsizdir.

Amma türk və islam olan fəhlələr işə bu nəzərlə baxa bilməzlər. Milli hüququ iqtisadi mənfəətlərə sata bilməzlər. İstiqlalımızı neft alış-veriş yolunda qurban və fəda etmək istəməzlər.

Ondan əlavə, bu saat bizim iqtisadi əhvalımız o qədər nəçər halda deyildir ki, biz bu saat heç bir şeyə baxmayıb da neftimizi satmaq üçün təhlükəli vasilələrə [vasitələrə, yollara] əl ataq.

Gürcüstan və Ermanistanın əhvali-iqtisadiyyəsi Azərbaycandan qat-qat fəna bir halda olduğu surətdə, nədəndir ki, orada ümumi zabastovkalardan heç bir xəbər-əşər görünməyir?

Acından ölən və inanələr ilə dolanan Ermanistan öz istiqlalıyyətindən bərk-bərk yapıldığı halda, Azərbaycana nə olubdur ki, tez neftini satmaq üçün istiqlalını təhlükələrə salsın?

Əlqərəz, bu günə [bu cür] zabastovkaların iqtisadi rangda də olmuş olsa biza, bizim hüquqi-millimizə, bizim azad yaşamamıza, istiqlalımıza bədxah və düşmən olanlar tərəfindən icra edilməsindən məqsəd məhz istiqlalımızı əlimizdən almaq və bizi təkrar əsir etməkdir. Əgər zabastovka Azərbaycan türk fəhlələri tərəfindən və Azərbaycan türk sosialistləri əli ilə icra edilmiş bir keyfiyyət olsaydı, biz heç bir təşvişə düşməyib də arada xəyanətkarlıq olmadığını əmin olardıq. Lakin özlərlərin zabastovkasına, roxinlər və çurayevlər təşviqatı ilə icra edilən tətillərə biz ancaq yan-yan baxa bilərik. Çünki onlara inanmırıq və genə də inanmırıq və inanmamğa da əlimizdə böyük tutalğalarımız vardır. Onlar bizim puç olmağımızı istəyirlər.

Ü. Hacıbəyli

YETƏR ARTIQ

Dünyada heç bir millət və firqənin istifadə etməmiş olduğu hüriyyəti-ictima, kəlam və matbuat [topləşma, söz və matbuat azadlığı] sayəsində sol cinah sosialistləri Azərbaycanda tutduqları mövqə və vəziyyətdən istifadə edərək təbliğat, təşviqat vasitəsilə yerlərini möhkəmləşdirdilər və şimdiki, daha doğrusu ibtidadan [lap başdan], fəqət şimdiki açıqdan-açığa dövlət və hökumətimizin əleyhinə çıxmğa başladılar. Bir dərəcə ki, hətta axır zamanlar sosialistlərin hərəkətinə görə cəmaat “Hökumət bunların ipini bir qədər çəkməyəcəkmizi?” deyə şikayət dili açdı.

Azərbaycan hökumət və cəmaatının fikri, zehni daxili işləri düzəltmək çarələri, əmnü-asayışı [əmin-amanlıq və asayışı] möhkəmləşdirmək təşəbbüsləri və şimaldan gözlənan qara irtica xəntisi ilə məşğul ikan, paytaxtımızda – məmləkətimizin qəlbəhəndə bolşeviklər yuva salıb gündən-günə artmaqda, mövqələrini möhkəmləşdirməkdə və şimdiki artıq açıqdan-açığa istiqlalımız və hüquqi-milliyəyimiz müqəbilinə mübarizəyə girişməkdədirlər.

Bu vaxtdək Azərbaycan Hökuməti bolşeviklərə qarşı mübarizə açmamışsa, şübhəsiz ki, zəifliyindən deyil, siyasətimizin təqəzasından [tələblərindən], demokratik bir hökumətin demokratiya ilə mübarizə etmək istəməməsindən ilari gəlmişdir.

Fəqət yetər artıq!

Hər şeyin bir həddi, bir intəhası [sonu] olar.

Azərbaycanlılar daima sağ tərəfə diqqət verib onlarla mübarizə etməklə bərabər, bundan böylə sol tərəfi də nəzərdən qaçırmamalıdır. Zira, bizim üçün heç fərqi yoxdur.

Sağdanmı, soldanmı istiqlalımızı məhv etmək istəyən hər bir qüvvəyə qarşı mübarizədə bulunmalıyıq.

Azərbaycan türk demokratiyası bilməli və bildirməlidir ki, özlərlərin, ələl-xüsüs hüquqi-istiqlalımız düşmənlərinin dalınca getmək bəsidir artıq.

Fəhlə Konfransı son iclasında ümumi tətil etməyi təhti-qərarə alaraq “İstaqkom” [Tətil Komitəsi] seçmişdir. Dündan tətil başlanmışdır. Bu tətilə iqtisadi rəng vermək, əmələlərin gözünü örtərək dallarınca aparmaq qəsdii ilə bir “müştərak müqavilə” daxi qeyd etmişlərdir. Fəqət demokratiya anlamalıdır ki, bu tətil sırf siyasi mübarizədən və Azərbaycanda bolşevik hökuməti qurmaq planının birinci qədəmindən ibarətdir.

Biz bolşevik hökuməti istərimizi?

Əlbəttə, bu suala cavab vermək müşkül deyildir. Bolşevik hökumətinin “ləzzətini” görmüş olan hər bir azəri türkün rəyi məlumdur: Nə qədər Nikolay hökuməti istəsə, o qədər də bolşeviki istər.

Madam ki, böylədir, bir dəfə şifri açmaq və türk demokratiyasına açıq bildirmək lazımdır ki, bu zahiri göstərişlər həp bəhanədir. Əsil məqsəd əs bolşevizim bərpa etmək, Azərbaycan Hökumətiini yıxmmaq və türk demokratiyasının boğazına yenidən kəndir salmaq, keçən ilki əsarəti təzələməkdir.

Bir dəfə burası türk demokratiyasına açıq bildirilsə, o öz çarəsini bilər, tarzi-hərəkətinə təyin edər və şübhəsiz, bu macaraculardan [əvantüristlərdən] üz çəvirərək deyər: Yetər artıq!

Xəlif İbrahim

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

İngiltərənin borcu

London - Avam Kəmərsində Arnold Boldvinq bəyan etmişdir ki, mart ayının 31-ində İngiltərənin 1 milyard 568 milyon 447 min lira borcu var imiş.

Türkiyədə həbslər

İstanbul - Türkiyə polis[i] tərəfindən erməni qırğınında iştirak edən şəxslər tövqif [həbs] edilmişlərdir. O cümlədən, Ənvər paşanın əmisi Xəlil paşa da vardır.

Vyanada üsyan

Vyanadan xəbər verilir ki, üsyançılar ilə polis arasında atışma vəqə olmuşdur. Parلمان və başqa imarətlər yandırılmışdır. Yangın axşam vaxtı yatırılıb, asudəlik bərpa edilmişdir.

İtaliyadan dəhşətli xəbərlər

İtaliyadan dəhşətli xəbərlər gəlməkdədir. Deyirlər ki, Peyc ilə Orlando şurası [müzakirəsi] heç bir nəticə verməmişdir. İtaliyada olan Amerika heyətinin məlumatına nəzərən, Fiumədə böyük mitinqlər vəqə olaraq şəhərin İtaliyaya qayıtmasına qərar verilmişdir. Bu barədə Müttəfiqlərə [Antanta dövlətlərinə] məlumat verilmişdir. Triestdə amerikalılar əleyhinə nümayiş qurulmuşdur. Camaat Amerika konsulkənası qarşısına gələrək Amerika bayrağının endirilməsini tələb etmişdir. Bir az keçincə bu barədə təəssüf edilmişdir.

London - Maqdeburqdan xəbər verilir ki, Vaxtel komitəsi səldətləri imperiyanın ədliyyə nazirini – Landsberqi və bir generalı və bir də ştab [qərargah] əfsəri-ni həbs etmişlərdir. Volf bürosu deyir ki, nazirlər həbs edən şəxslər şiddətli cəzaya düçar edilməlidirlər. Maqdeburq idarəy-i-əsgəriyyə [hərbi rejim] altında elan edilib, oraya qoşun göndərilmişdir.

Berlin - Berlində əsədüləyi saxlamaq üçün ciddi tədbirlər ititxaz edilmişdir [tədbirlər görülmüşdür]. Hamburqdan teleqrafıa xəbər verildiyinə görə, orada iğtişş şübhəsiə olacaqdır. Bavariyadan yetişən son xəbərlərə görə, Münxəndə Şura Hökumətinin vəziyyəti möhkəm deyildir. Bolşeviklərlə sosialistlər arasında itxəlif əmələ gəlmişdir. Almaniya Hökuməti bildirmişdir ki, Şura Hökuməti deyil, Hofman hökumətinə təsdiq edirlər.

Kopenhaq - Essen və Həseldorfdə 289 min nəfər əməli tətil etmişdir. Bu yerlər idarəy-i-əsgəriyyə altında elan edilmişdir. Essəndə tətil edən əmələlər Krupp zavodunu işğal etmişlərdir. Berlində bir çox fabrika və zavod əmələlərini konqredə iştirak üçün işi tərək etmişlərdir. Almaniya Bank Qulluqçuları İttifaqı daxi tətilə tərəfdar olmuşdur.

MƏCLİSİ-MƏBUSANIN QƏRARI

Dünən Məclisi-Məbusan fəvqələdə bir Parلمان günü halını iktisab etlənmiş [vəziyyəti almış], ümumi tətil haqqında hökumətə bir sual verilmiş, sual münasibətilə firqa nətiqləri atəşli niqlər söyləmiş, hökumət rəisinin bəyanatını müzakirə etdikdən sonra hökumətin tətili bitirməsi haqqındakı tədbirlərini ittiflaqla təqdir etdikdən sonra, böyük bir əksəriyyətlə aşağıdakı qətnəmə qəbul edilmişdir:

“Rəbəci Konfrans [Fəhlə Konfransı] adlanan müəssisə tərəfindən elan olunan tətili-ümuminin istiqlalımız əleyhinə bir sui-qəsdii müttəzammın olduğunu [ahətə etdiyini, ehtiva etdiyini] nəzərə alaraq və hökumət rəisinin izahatını əsiddərək, hökumətin tətili bitirmək haqqında gördüyü və gərəcəyi tədbirləri təyid [təsdiq etməklə] və bu xüsüsda bəyanatına hər növ müvafiqatla bulunacağına vədlə, Məclisi-Məbusan növbədəki məsələlərin müzakirəsinə keçir.”

Hökumət rəisinin Məclisə verdiyi məlumatla görə, dəmiryolu işləyir, su, teleqraf daxi tətil etməmişdir. Hökumət dairələrinin telefonları işləməkdədir. Çox ehtimala görə, bu gündən etibarən işiq daxi veriləcəkdir. Aldığımız digər məlumata görə, mədanlərdəki müsəlman əmələləri bu tətilə iştirak etləməmiş, yalnız elektriklə işləyən zavod və mədan əmələləri bilzərura [zəruri olaraq] məəttəl qalmışlardır.

SÜLH ƏTRAFINDA

- Pəncşənbə [cümə axşamı] günü yaponlar Kiao-Caonun Çinə verilməsinə rızasını göstərmişdir. Fəqət bunun əvəzində Xita [Çin] Şəndun nimcəzirəsində [yanmadəsində] dəmiryol imtiyazı alır. Bu məsələləri qətiyyənlə hər etmək üçün yenə bir iclasə lüzum görünmüşdür. Uqlər Şurası yaponlara təklif etmişdir ki, güzəştə bulunsunlar. Çəhərsənbə [çərşənbə] yaxud pəncşənbə günü məsələ həll ediləcəkdir.

- Yaponiya Sülh Konfransında qələbə çalmışdır. Yaponiyanın Çin ilə olacaq əlaqəsi Yaponiyaya vəğüzər edilmişdir [təpəşirilmişdir]. Əhval o qədər ağır idi ki, Yaponiya nümayəndələri Konfransı tərək edib də Şəndunu istila edəcəyi ehtimal tutulurdu. Nəhayət, Tokionun arzusunu üzərinə etilaf [rəziləşmə] əmələ gəlmişdir.

QƏZETƏLƏRDƏN

Denikin

General Denikinin Batuma gəlməsi haqqında bir para qəzetələrdə yazılan xəbərlər əsilsizdirlər. Yekaterinodardan gələnərin mövsuq [etibarlı] mənbələrə verdikləri xəbərlərə görə, general Denikinin Könüllü

ordu baş komandanlığı mənsəbindən getməsi bu yaxın günlərin məsələsidir. Denikin əleyhinə qəti hərəkət vardır. General Denikin ciddi olmaqda müttəhim edilir. Baş komandan yerinə general Vrangelin namizədliyi qoyulur. Həman mənbələrdən verilən xəbərlərə görə, general Vrangelin namizədliyi Müttəfiq dövlətlər tərəfindən də müdafiə edilir.

Ərzurum Şurası

Qarsdan “Aşxatavor” qəzetəsinə xəbər verirlər ki, axırıncı alınan xəbərlərə görə, Ərzurumda bir şura əmələ gəlib, Ərzurumu müstəqil və Türkiyədən ayrı elan etmişdir.

Samara altında Kolçakın məğlubiyyəti

Mövsuq mənbələrdən xəbər verirlər ki, axırıncı alınan simsiz teleqraf xəbərlərinə görə, Kolçak Samara rayonunda qəti surətdə məğlubiyyətə düçar olmuşdur. Şura Hökuməti əsgərləri 5 mindən ziyadə əsgər əsir edib, bir çox top və mühimmatı-hərbiyyə [hərbi sursat] qənimət etmişlərdir. Bütün cəbhədə əhval dəyişmişdir. Kolçakın bütün cəbhədəki hücumu dayanmışdır. Kolçak əsgərləri arasında nifaq vardır, dəstələrlə Şura Hökuməti əsgərləri tərəfinə keçməkdədirlər. Kolçak əleyhinə hərəkət edən Şura əsgərləri komandanı demişdir ki, Kolçakın bundan belə Volqanı görməyəcəyinə söz vermək olar.

NƏZARƏTLƏRDƏ
[NAZİRLİKLƏRDƏ]

- Məsai Nəzarəti [Əmək Nazirliyi] Fəhlə Konqresi qətnəməsinə Daxiliyyə Nəzarətinə təqdimlə rica etmişdir ki, şəhər və mədan dairələrindəki şərabxanaların qapanması barəsində lazımi binəğüzərliqlə bulunsun [sərəncam versin].

- Bülbüla dairəsindəki “Rapid” səhmdaran cəmiyyəti mədaninin fəhlələri Məsai Nəzarətinə məlum etmişlər ki, türklər Bakını işğal etdiyi vaxt onları xidmətdən kənar edərək mədəni bağlamaq istəmişdilər. O vaxt fəhlələrə veriləcək məvacib və əlavəni verməmişdilər. Fəhlələr rica etmişdir ki, bu barədə lazımi binəğüzərliqlə bulunsun. Əks surətdə fəhlələr iqtisadi mübarizə elan edəcəkləridir.

Ən qəti-diqqət [diqqəti cəlb edən] bir məsələ varsa, o da fəqət yeni məvaciblər qəbuludur. Bu məsələ həll edilərsə, tətil məsələsi bərtərəf edilmiş [aradan qaldırılmış] olur. Neftçilər bu məsələni nisanın [aprelin] 30-unda həll edərk cavab verməlidirlər.

- Ümuri-Xeyriyyə və Nəfiə Nəzarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] Bakı nahiyyə müfəttişinə xəbər vermişdir ki, Sayad Xici İcması bir para kəndlərinin fəqir əhalisi üçün ərzaq buraxmaq barəsində binəğüzərliqlə bulunsun.

- Mərkəzi Ev Komitəsi cəmbindəki [nəzdindəki] Ətfala [Uşaqlara] Yardım Bürosu Ümuri-Xeyriyyə və Nəfiə Nəzarətinə məlum etmişdir ki, Gimnazşekski küçədəki 1 nömrəli və Stanislavski küçədəki 2 nömrəli erməni darüleytəmini [yetimxanasını] Amerika heyəti öz ixtiyarına keçmişdir. Həman darüleytəmlərdə 800 erməni ətfalı var idi.

Şimdiki Büro ixtiyarında 5 ədəd darüleytəm qalmışdır ki, oradakı ətfalın hesabı 701 nəfərdir. Onlardan 120 nəfəri erməni isə, Amerika heyəti xüsusi erməni təşkilatı olmadığından, qəbul etmək istəməyir. Büro rica etmişdir ki, Büro xəzinəsinin fəna halını nəzərə alaraq, təxsisatı [ayrılan vəsaiti] Nəzarət həman Amerika ixtiyarına keçmiş darüleytəmlər hesabına bir qədər artırsın, hər uşaq üçün ayda 120 rublə buraxılsın. Nəzarət təşəbbüsəti qəbul və təsdiq etmişdir.

- Ümuri-Xeyriyyə və Nəfiə Nəzarəti bütün nahiyyə müfəttişlərinə evləri və mülkləri dağıdılmışlara yardım üçün tərtib edilmiş düstürülməlləri [təlimatnamələri] ırsal etmişdir [göndərmişdir].

- Bəhri-Xəzərin qərbi kənarlarındakı xəstəxanaları ləğv etmək üçün Səhətti-Ümumiyyə Nəzarəti cəmbində təşkil edilmiş təşviyyə [ləğvətmə] komissiyasına, Ümuri-Xeyriyyə və Nəfiə Nəzarəti nümayəndəliyinə doktor Rudeç təyin və təsdiq edilmişdir.

- Nisanın 30-undakı Vükəla Şurası [Nazirlər Kabineti] qətnəməsi mövcibincə [əsasında], Aşurbaylinin Gəncədəki litografiyası həcz [müsadirə] edilməlidir. Ümuri-Xeyriyyə və Nəfiə Nəzarəti tərəfindən xüsusi bir komissiyon göndərilmişdir ki, litografiyanın nə halda olmasını tədqiq etsin.

- Fəhlə Konfransı heyəti-rüəssası Məsai nəzirinə məlum etmişdir ki, axır vaxtlarda mədan dəvairində [dairələrində] cinayətlər kəşbi-siddət etməyə [artmağa] başlamışdır. Nisanın 18-ində Suraxanda Bodriqa nam [adlı] bir fəhləni boğmuşlardır. İşbu hadisə fəhlələrə olduqca fəna təsir bağışladığındandır ki, konqreyə müraciətan cinayətlərin önu alınmazsa, bir nəfər də Suraxanda qalmayacağını bəyan etmişlər.

Heyəti-rüəsa nəzirdən canilərin tövqifi [tutulması] və böylə hadisətin bir daha təkrar edilməməsi üçün tədabir ittiəxzazı [tədbirlər görülməsini] rica və tamənna etmişdir. Məsai nəzirə həman müraciətnamənin surətini Daxiliyyə Nəzarətinə göndərərək rica etmişdir ki, təcili surətdə lazımi binəğüzərliqlə bulunsun.

- Baş Fabrika müfəttişi Məsai Nəzarətinə məlum etmişdir ki, Etilaf Komissiyonu [Ulaşma Komissiyası] müştərk müqavilənaməni tərtib verib qurtarmışdır. Şimdiki fəqət xüsusi bir müşavirə həman müqavilənamənin nə tərdə yazılmasını həll etməlidir. Fəhlələr məlum etmişlər ki, yeni müqavilənamə mayısın 2-sinədək qəbul ediləlidir. Zira bu vəqti-müəyyənəni [müəyyən edilmiş vaxtı] Fəhlə Konqresi qəti etmişdir.

• • • • •

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır.

• • • • •

Dərc olunmayan övraq iadə edilməz.

• • • • •

Dərc edilən məqalətin mükəfatını idarə təyin edir.

• • • • •

Abunə şəraiti:

Bakı üçün 1 aylığı 20 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublə, Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 25 rublə, 2 aylığı 45 rublə, 3 aylığı 60 rublədir.

• • • • •

Elan fiati: birinci səhifədə sətri 4 rublə, axırıncı səhifədə sətri 3 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 2 rublə.

• • • • •

YÜZ QIRX YEDDİ YETİM

Yetimlər yurdu barəsində Əfəndiyev cənanının “Azərbaycan” (rusca) qəzetəsindəki şikayətini oxuduq. Müsəlman yetimlərinin övzası [vəziyyəti] çox ağır və pərişan bir halda imiş.

Məlum olduğu üzrə, sair millətlərlə bərabər müsəlmanların da Bakıda yetimlərə məxsus bir yurdu mövcudur. Azərbaycan atərfində bu birinci müəssisədir ki, buraya müsəlman yetimlərinə toplayıb məaş [dolamışlıq] və təbəyələri qeydinə qalırlar. Lakin məəttəəssüf [təəssüf ki], yetimlər öylə yaman günlər keçirirlər ki, hərəğah buna bir çarə aranmazsa, gələcəkdə ümum Bakı əhalisinin əsəyşinə böyük bir xələl çatacaqdır.

Ayaqyalın və paltarsız uşaqların bir çoxu keçəl olmuşlardır. Üç gündür ki, yurdun müdirəsi təbib və dərmanşızca yatır. Cəmiyyəti-Xeyriyyənin yetimlərə müəvənəti olmayır. Yərdimçi xanım Muxtarov əfəndi də meydanı tək qaldığından, ehtiyacın öhdəsindən gələ bilməyir. Ortada bir Mərkəzi Ev Komitəsi qalmışdır ki, o da məsarifi yüngülləşdirmək üçün müsəlman yetimlərinə rus və erməni yurdlarına paylamaq istəmişdir!

Əcəb həldir: Azərbaycanın hakimiyyəti altında yaşayan xırda millətlərin Bakıda müttəəddid [çoxsaylı] yurdları davam edə bildiyi halda, müsəlmanların təkə bir yurdu yaşamayı, uçub dağılmaq istəyir. Halbuki yurdların yaşamaq şəraiti hamı üçün birdir. Təbii, hökumətin ayda hər yetim üçün buraxdığı 60 rublə kifayət etməməz. Bu şərait rus və ermənilər üçün də vardır. Lakin onların yurdları bu ağır şərtlərin müqəbilində yaşayırlar. Zira, hökumətin məsarifindən başqa, millətlərin də müəvənəti-nə, yərdimçiliyinə nail olurlar. Bu millətlər öz yetimlərinə əlavə, müsəlman yetimlərinə də əl yetirirlər. Məsələn, bir rus qadını gətirib müsəlman yetimlərinə kamali-şövq və zövqlə 50 dənə çörək (bulka) payladığı halda, bir çox müsəlmanlar heç bilməyirlər ki, onun milləti yetimləri nə hal ilə yaşayırlar. Bununla belə, kamali-cürətlə dəyə bilərik ki, Azərbaycan türklərinin bugünkü sərəvəti yalnız Qafqazda deyil, İstanbulda, Misirdə, hətta Hindistanda da belə yoxdur. Bəs səbəb nədir ki, bir bu qədər sərvətdər bir millətin yetimlərinə 5-10 dana əhləhsən və pərəstar [himayədar] tapılmayır?

Zəkat, sədəqə, fitrə, silayi-rəhm və bunlar kimi bir çox şər'i [şəriatin müəyyən etdiyi] vergilər vardır ki, bunların ədəsi [verilməsi] ilə yer üzündəki müsəlmanların tamam müstəhaq [haqqat sahib], vergidən pay almağa haqqı çatın] və fəqərəsi yaşaya bilərdi. Amma çifadəy, müsəlmanlar zənginləşdikcə, fəqərarının həllə unudulur. Əhsan fəqərələri [işləri] xaricilərə keçir.

Əlavə, hərəğah bu gün biz bu yetimlərin qeydinə qalmayaraq onların küçələrə atılmasına razı olaq, küçə təbəyəsini ilə böyümüş bu uşaqlar səbah oğru, quldur, kibkəsən və qeyri bu kimi nəməşru [qanunsuz] işlərə mübaşir olacaqlar [girişəcəklər] ki, bununla əhalinin onsuz da pozulmuş əsəyşi daha müşkül bir hala düşəcəkdir.

Yeni canilərin əzəlməsinə deyil, artmağın özümlə bəis olacağı. Şəhərimizdə davam edən bir bu qədər qətl və qəratlər hanki bir müsəlmana xoş gələ bilər ki, qətl və qəratçilərin hələ gələcəkdə 147 nəfər artmağına da razı qalaq.

Bərakəs [əksinə], bu gün 147 nəfər müsəlman yetimlərinin təbəyəsini öhdəməizə alıb məsarifinə də davam edərsək, şübhəsiz ki, bir vaxt vətənimizi 147 nəfər qayur [qeyratlı], namuskar və müttəəssib [təəssübkeş] şəxslərə malik olacaqdır ki, onların əfəli və hərəkətdən [əməllərindən və hərəkətlərindən] zərərətlərə bərabər miskinlər də məmnun qalacaqlar.

Bu məsələ şərik olan zəvət [şəxslər] yəqin ki, Azərbaycanada yetimlər adına açılmış iana dəftərini unutmayıb, hər kas bəcadığı müəvənətdən boyun qaçırmaz ümidindəyəm.

Fərhad Ağazadə

“AZƏRBAYCAN” MÜRƏTTİBLƏRİ

Səşənbə günü, mayıs ayının Sində “Azərbaycan” qəzetəsi türk mürəttib və əmələnərin iclası vəqə olaraq, Fəhlə Konfransı tərəfindən elan edilmiş tətil ilə əlaqədar olaraq vəziyyəti-hazirə və əhvali-siyasiyyəni müzakirə edərək, aşağıdakı qərarnaməni müttəahidülray [eykdilliklə] qəbul etmişlərdir:

Türkə “Azərbaycan” qəzetəsi mürəttibləri vəziyyəti-hazirə və əhvali-xariciyyəni nəzərə alaraq və Bakı Əmələ Konfransının qərarından müzakirə edərək, lazımi bildik ümumə elam edək [bildirək] ki:

1) Fəhlə Konfransının elan etdiyi tətil sırf siyasi mübarizədən ibarət olub, müştərk müqavilənamə mədəsi ancaq fəhlələrin gözünü örtmək və onları kor-korana öz dallarınca aparmaq qəsdii ilə daxil edilmişdir.

2) Biz “Azərbaycan” fəhlələri arasında əziz tutduğumuz Azərbaycan Məclisi-Məbusan və Hökumətindən başqa sağdın, soldan, şimaldan, cənubdan, xülsəə, nə yerdən gələcək olursa-olsun, heç bir qüvvə və hökuməti tanımaq və görmək belə istəməyir.

3) Buna görədir ki, biz türk “Azərbaycan” fəhlələri öz istiqlalımıza və onu müdafiə edən Parلمان və Hökumətimizə qarşı açılan hər bir mübarizəyə bütün ruhumuz və mövcudiyyətimizlə protesto edərək, böylə hərəkətlərin demokrati

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1919-cu il 7 may (Çərşənbə günü) tarixli 174-cü nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

Biz fəhlələr daxi öz isimizi anlamışız və bundan böylə hər macərapərəstlər bizi əldədarəq istadikləri tərəfə çəkə bil-məzlər. Biz türk fəhlələri böylə mübarizələrə bildirinz ki, hökumət və Parlamənımızə inanır, etimad edir, bütün vətən və millətimizin müqəddaratını ancaq və ancaq öz hökumətimizə tapşıraraq, onu var qüvvəmizlə və son nəfəsimizədək müdafiə edəcəyiz və hər daqiqə vətən və millətimizi hanki tərəfdən olur-olsun təhdid edən qüvvəyə qarşı sinəmizi gərərkə vücudumuzu vətənə sipər etməyə hazinz.

TƏTİLİ-ÜMUMİ

Məlum olduğu üzrə, Bakıdakı qeyri-müsəlman əmələləri konfransının binəgüzərligi [sarəncəm] ilə tətili-ümumi elan edilmiş və ümum əmələlər Azərbaycan Hökumət və Cümhuriyyəti ilə və həmçinin İngiltərə Komandanlığı ilə amansız mübarizəyə davət edilmişdir. Konfransın qərarına görə dəmiryol, elektrik, qəməllər hərəkəti və qeyriləri daxi tətil halında elan edilmişlərdir. Tətil dünən saat 10 rədələrində ümumi qudok (fit) çalınmaqla başlanmışdır. Müsəlman əmələləri həmin tətilə iştirak etməyib, işlərində davam edirdilər. Böylə ki, Binaqədi, Suraxanı, Bibiheybat və ələlümüm müsəlmanlar olan mədənlər haman öz işlərində davam etməkdədirlər. Müsəlman əmələlərini bir çox vəsitələrlə aldatmaq istəmişlərsə də, onlar haqiqəti-hali düşünüb, etina etməmişlərdir. Şəhərdə hökumətin binəgüzərligi ilə ümum çıxışanalar qapanıb möhürlənmişlərdir. Hökumət və İngiltərə Komandanlığının əmri ilə şəhərin bir çox sübhəli yerlərində təftişat və tövqiət [həbslər] icra edilmişdir. Əhval hələ kəskin deyildir. Şəhərdə sükut və əsəyiş bərpə olub, mühafiz və qarovul dəstələri gəzməklə bərabər, polis nəfərlərinin [nəfərlərinin] miqdarı artırılaraq fəvqaladə tədbirlər ititxaz edilmişdir [tədbirlər görülmüşdür]. Şəhərin bir çox yerlərində müsəllah [silahlı] ingilis əsgərləri gəzməkdədir. “Müsəvat” firqəsinin Bakı Komitəsi tərəfindən əhaliyə və əmələlərə türk və rus dillərində intibahnamələr [vərəqələr] buraxılıb, tətilin nədən ibarət olduğu haqqında məlumat verilmiş və əmələlərə həmin tətilə iştirak etməmələri təklif edilmişdir.

BAKİ XƏBƏRLƏRİ**Biçərxov dəstəsi haqqında**

Azərbaycan Cümhuriyyəti arkanı-hərb [qəragəh] raisi Bakı qubernatoruna müraciətən rica etmişdir ki, sabiq Biçərxov dəstəsinə mənsub olan şəxslərdən Bakı quberniyası dairəsində nə qədər qaldığı və onlarla nə tövr rəftər edildiyi haqqında müfəssəl surətdə məlumat təqdim edilsin. Bununla bərabər, məzkur [adı çəkilən] dəstəyə müttəəlliq [məxsus] olan bəzi əşyanın siyahısı daxi istənilmişdir.

Türklər buraxılıq malların siyahısı

Bakı qubernatoru Balaxana-Sabuncu qalabəyisinə [komendantına] müraciətən, haman dairədə türklər buraxılıq əşyanın siyahısını istəmişdir. Həmin əşya cümələsinə ziraat maqinaları [kənd təsərrüfatı maşınları] daxil deyildirlər.

Nümayiş

May ayının 1-i, cümə günü, axşam saat 8-də, ikinci Realni məktəbinin salonunda, Şamaxı yolu “İttihad” məktəbinin (səbiqədə Lalayevin evi) müəllimləri ittifaqı tərəfindən kibar [böyüklər üçün] gəcc kurslarının nəfinə [xeyrinə] olaraq nümayiş göstəriləcəkdir. İşbu nümayişdə “İttihad”ın böyük musiqi dəstəsi də iştirak edəcəkdir. Davatnamə üçün “İttihad” məktəbində (Qubernski caddə, nömrə 37) Hacı Müəllim cənanlarına müraciət etməlidir.

İttifaqı-müttəəllimlə-madrasəyi-“İttihad” [“İttihad” məktəbinin şagirdlər ittifaqı]

- Bakıda sükunət edən [yaşayan] Karamrayev hökumət əhəlinə sui-niyyətdə [cinayətdə] bulunmaqda müttəham edilərək Azərbaycan Cümhuriyyəti torpağında sürgün edilir.

- Aprel ayının 11-indən axırına qədər Bakı qalabəyisinin binəgüzərligi ilə icazəsiz silah, tapança gəzdirməkdə müttəham edilən bir çox şəxslərdən 24 danə barətülqövl [protokol] tartib edilib qubernatora təqdim edilmişdir.

Tağiyevin arizəsi

Hacı Zeynalabidin Tağiyev Daxiliyyə nazirinə bir ərizə təqdim edərək, ona məxsus olan bez fabrikasında bəzi müfəttislinin [fitnəkarların] hərəkətidən şikayət etmiş və onların tezliklə haman fabrikadan qovulmalarını rica etmişdir. Haman şəxslər neçə gün bundan əqdəm [qabaq] fabrikadan bir araba bez gətirməyə mümaniat [mənəciqlik] göstərmək üçün əmələləri təhriklə aradan çıxını döymək istəmişlərdir. Arabacı bir tövr onların alibəni ələ olmuşdur. Böylə fitnəkar şəxslərin istər hökumət və istərsə iqtisadi və ictimai nəqətye-nəzərdən müziir [zərərlı] olduqlarını nəzərə alaraq, Tağiyev onların haqqında lazımi binəgüzərlıq edilməsini [lazımi addımlar atılmasını] istəmişdir. Həmin ərizə Bakı qubernatoruna göndərilərək əməl edilməsi tövsiyə edilmişdir.

Hadisat

Birinci Realni məktəbinin müdiri qubernatora məlum etmişdir ki, məzkur [adı çəkilən] məktəbin binəsindən sinematorqraf alət [alətləri] və qeyri şeylər oğurlanmışdır. Təhqiqatdan məlum olmuşdur ki, həmin oğru məktəbin [çarşısında]də. Bədəffakar [canı] kiçik bir elektrik motoru daxi oğurlamaq istəmişsə də, xidmətçi ona mane olmuşdur. Həmin oğrunun tövqi [həbs] edilməsini müdir qubernatordan rica etmişdir.

Fəhlə həyatı

Cümə günü, may ayının 2-sində, Bakı konsulu cənab Səidülvüzərə həzrətləri, Ramazan xan[ın] fəqərəyi-kasibə qardaşlarımızə eylədiyi zülmümləri təftiş etməyə Sabuncu “Təməddün” məktəbinə təşrif gətirmişlərdir. Səidülvüzərə cənabları Ramazan xanın zülmümlərini təhqiq edib gördü ki, haqiqədən Ramazan xandan razı olan yoxdur. Səidülvüzərə həzrətləri ayağa durub dedi ki:

“Həzarət, mən bu gün burada Ramazan xandan razı adam görməyirəm. Mənim üçün təvəfüt etməz. Əgər qar-daşım olsa da, mən heç vaxt razı olmaram ki, fəqərə camaata zülmü etsinlər. Mən Ramazan xanı üç günə kimi ta fərraşına qədər buradan əzl edib [qovub], özəə nümayəndə göndəracayım.”

Xülasə, camaat öz şikayətlərini Səi-dülvüzərə cənablarına ərz edirdilər. Bu əsnada möhtərəm “Ədalət” firqəsi-nə mənsub olan Kamran Ağazadə söz alıb, nitqə başlayıb, camaata kitabən söylədi:

“Camaat, biza lazımdır ki, bir təşkilat düzəldək, “Təməddün” məktəbini idarə etsin. Amma hökumət işinə müdaxilə etməyək. Hökumət öz yerində, camaat da öz yerində.”

Ondan sonra söz verildi möhtərəm “Müsəvat” firqəsinin təbliğat və təşkilatçısı Yunis Rəfizadə cənablarına. Ayağa durub dedi ki:

“Əgər hökumət işinə qarışmaması yaxşı deyil, siz nədən ötrü konsul cənablarının avtomobilini alından alıb ümum iraniyanın [bütün iranlıların] 6 min illik fəxri olan şirü-xurşid nişanasını qazdınız. Ar olsun sizə! Utanmayıb genə camaat içinə çıxıb, camaatın arasına nişaq salmaq istəyirsiniz. Bu qədər camaatın şikayətlərini görə-görə istəyirsiniz ki, Ramazan xan kimi bir zalım, fəqəranın qanını az sorub, genə sorsun.”

Yunis Rəfizadə cənablarının bu sözləri Ağazadəni sükutə məcbur edib, camaatın alqışına nail oldu. Sonra məclis bu qərara gəldi:

1) Ramazan xanı tamam-kamal fərraşına kimi üç günəcən əzl edib bir ayrı nümayəndə göndərmək.

2) Təzə nümayəndənin yanında həmişə gözetçi qoymaq ki, fəqərə camaatı soymasın.

3) Neçə nəfər seçilib ki, bir neçə günə kimi alınan cərimələri və xalçapəlazları Ramazan xandan alıb sahiblərinə qaytarsın.

4) “Təməddün” məktəbinin əşyalarını alıb yerinə qoymaq.

5) Məktəbin nə qədər Ramazan xanın öhdəsində olan varidatını alıb camaat tərəfindən intixab olunan [seçilən] Hacı Qasim Həsənova tapşırmaq.

Camaat tərəfindən intixab olan heyət əzərlərinin [üzvlərinin] adları budur:

1) Rza Əmioğlu Həsənelizadə;

2) Hacı Rəzzaz Fəhyazadə;

3) Məşhadi Fazlali Ağəyev;

4) Qasim Məhəmmədhəsənzadə;

5) Mirnasir Mikayilzadə;

6) Nüsrət bəy Nasirbəyzadə;

7) Rzaqulu bəy Səmədəbəyzadə;

8) Məşhadi Əsəd Məhəmmədcəfərzadə;

9) Məşhadi Abbas Məhəmmədağəzadə;

10) Usta Rəhman Qənberəlizadə;

11) Sadiq İsmayilzadə;

12) Kərbələyi Hüseyn Abdullazadə;

13) Şəfi bəy Rəsulzadə.

Sədr: Sadiq İsmayilzadə

Katib: Usta Rəhman Qənberəlizadə

Heyəti-idarəyi-“Təməddün”

AZƏRBAYCANDA

Salyandan
Bihəmdülilləh [Allaha şükür olsun], eyni zamanda Azərbaycan Hökumətinin sayəsində məktəblərdə türk lisanında tədarüs [yazıb-oxumaq] parlaq bir surətdə davam edir və hakəza [bələliklə] camaat da məktəbə az da olsa bir rəğbət göstərir... Və müttəəllimləri [şagirdləri] də təhsili-elmə rəğib edən [rəğibətləndirən] kimlər olmalıdır? Əlbəttə, ümum müəllim və müəllimə cənabları. Zira hər məmləkətin məxrubəliyi [xarəbə qalmağı] cəhədən və abadiği elmin intişarından [yayılmasından] nəşidir [irəliləyir]. Hər büq‘ənin [ölkənin] məsum balaları cəhəlat nərində [odunda, əlində] yanmağı ol camaatın rüəsəllərinin [başçılarının] böyük günahlarından məhsub olmasmı [sayılmazmı]?

Necə ki, bir qaç sənə bundan əvvəl Salyan cənbində [tərəflərində] vəqə Arbatən qəryəsinin [kəndinin] camaatının elmə kəmrəğibətliyindən [rəğbət göstərməməsindən] məsum balalar başıaçıq, ayaqyalın küçələrdə və məzbələlərdə [zibilliklərdə] dolanırdılar.

O axır zamanda, 1918[-ci] ilin oktyabr ayında Arbatən qəryəsində hökumət məktəbinə müəllim təyin olunub, kəndə varid olduğu [gedib çatdığı], yüzbəsi cənabından məktəb barəsində məlumat sorub, kafı cavab almamağın-dan maəda [əlavə], əslə müəllim cənablarına məhəl-güzər olmayıb [məhəl qoymayıb], hətta yalan vədələrlə təqribən 15 gün məktəbin güşadını [açılışını] təxirə saldı. Müəllim cənabları isə naçar qalubən kənd rüəsəllərindən məhsub [sayılan] Məşhadi İbad Hacı Səməd oğlu cənablarına müraciət edib, məktəb barəsində istimdad [kömək] dilədi və hakəza [bələliklə], müşürünliyə [adı çəkilən] cənabları var hümməti ilə sayı olub [say göstərib] və müəllim cənabları təcil üzrə [tələsik olduğu üçün] məktəbin əşyalarını Salyan şəhərində bulunan ünəs [qız] məktəbindən təhvil alıb, çox zamandan bəri qapanmış məktəbi (elm evini) açılıb küçələrdə avara dolanan islam çocuqlarını məktəbə toplayıb və işbu tarixə kimi şu məktəbdə təlim və tərbiyə davam edibən və getdikcə də müttəəllimlərin sanı artmaqdadır.

Hər məkənda yaşasın millətpərəst qardaşlar, o cüm-lədən, cənəbi-möhtərəm Məşhədi İbad Hacı Səməd

oğlu! Ümid ki, Allahın hövl-qüvvəsi [gücü və qüvvəsi] ilə məzkur [adı çəkilən] möhtərəm vücud məktəb barəsində dəxi də parlaq surətdə sayı olub, məsum balaları özünə həmişə duagu [duağı] edər. Şeyx Sədi nə xoş buyurmuş: Nuşiravan nəmürd ki nami-niku güzəşt.

Müəllim Əliqulu Axundzadə

Qazıların şikayəti

Bakı quberniyasının bəzi uyezd [qəza] qazıları tərəfindən qubernatora ərizələr təqdimlə polis nəfərlərin-dən şikayət edilir ki, onlar qazıların əmlrlərinə itaat et-məyirlər. Buna binaən [buna əsasən], qubernator təmim-namə [direktiv] ilə uyezd nəqəlniklər[inə] və Balaxana-Sabuncu qalabəyisinə [komendantına] müraciətən, polis məmurlarının qazıların hər bir əmrinə itaat və onların binəgüzərliginə [sarəncəllərinə] öz vaxtında əməl etmələrini tələb etmişdir.

Məhbuslara dair

Quba uyezd nəqəlniki qubernatora müraciətən, Quba uyezdində dərdəst edilmiş [alə keçirilmiş] olan məhbusları Bakıya gətirmək üçün iki həftədə bir dəfə yatab təyin edilməsi qərarədd edilsin.

ERMƏNİSTANDA

- Tiflisdə alınan məlumata nəzərən, Naxçıvan qəza-sının erməni qitəti [hərbi hissələri] tərəfindən işğal edəcəyi gözlənilir.

- İrəvandan “Aşxtavor” qəzasinə xəbər verilir ki, guya türklər Vanı təxliyə edirmişlər. Oradan bütün qoşun-larını çəkərək deyirlər ki, guya Van vilayəti ermənilərə keçir. Hər kəs erməni hökəmrənliyində yaşamaq istəməyirsə, oradan çıxa bilər.

- Ermənistan Hərbiyyə naziri Dro Türkiyə ermənilərinə, əfsərlərinə [zabitlərinə], fəldfəbellərinə, rota komandanlarına müraciətlə onlara təklif edir ki, yeni erməni könüllü dəstəsinə yazılarsın. 30 yaşınadək cavan ermənilər qulluğa qəbul edirlirlər.

İDARƏYƏ MƏKTUB**Bir izah**

Canab müdiri-möhtərəm! İşbu neçə sətir yazımızı islamıyyəət naminə mübarək olan “Azərbaycan” qəzasətinin bir guşəsində dərc etməniyə rica ediram.

Möhtərəm “Al bayraq” qəzasətinin 26 aprel, sayı 14-də çıxan nüsxəsinin oxuyarkən nəzərimizi cəlb edən bir məqaləyə təsadüf etdik. “İran fəqərəsi” ismi ilə məqalə yazan cənabları bir çox sözlərdən sonra yazır ki:

“Sabuncu vəqə “Təməddün” mədrəsəsində əvvəla rəcəb 3-də və dübarə rəcəb 10-da iclası xətinə salıb yazır. Möhtərəm “Azərbaycan” qəzasətinin 154-cü nömrəsində yazılan elan məclisi-mün‘əqiddə [baş tutmuş məclisdə] olan müzakirəyə zidd və müğayir ədd [hesab] olunsa gərəkdir.”

Əvvəla həmin məclislərdən ikisində də danışıqlar sözlər cənab Sabuncu naibi Ramazan xanın zülmündən və “Təməddün” məktəbinin xarəbazərə dönməyindən bəhs olunub və elan da bu günə [bu cür] verilib.

2) Həmin cənab yazır ki, bir neçə ay bundan qabaq həzəran [minlərlə] iltimas və xahişləri ilə Sabuncuya bir nəfər konsul cənablarının tərəfindən bir nəfər nail lüzum olmağının göstərən ağalar öz keyfəməyəşələri ilə [öz kəllərinə görə, özləri istədiyi kimi] olmamaq səbəbi ilə dübarə söyləndilər.

Əvvəla, cənab “İran fəqərəsi” adında məqalə yazan cənablarına məlum olsun ki, neçə ay bundan qabaq həzəran iltimas və xahiş ilə düzdür biz Sabuncuya konsul cənablarından naib istədik. Fəqət, cənab konsul göndərən naib ki, ibarət olsun Ramazan xandan, bizim istədiyimiz hürrüyyətpərvər, insanpərvər və İran fəqərəyi-kasibəsinin buqqənu müdafiə edən olmadığından və zülmündən şid-dətindən tənqə gəlib o cənəbi buradan rədd etməyə söyləndik və sizə də çox təşəkkür edirik ki, siz cənablar hərçənd ki, şəxsi qərəzlə bizləri tənqida qalxmışsınız, fəqət sizin şəxsi qərəzi olan tənqidiniz üzərində bir bala-cə dayanalım. Siz özünüzdə iqrar edirsiniz ki, guya ki, ağaların keyfəməyəşələri xatirləri olmamaq səbəbi ilə dübarə söyləndilər. Əvət, bizi söyləndirən hamən yuxarıda zikr olunan səbəblərdir, nainki keyfəməyə-yaşə!

3) Cənab məqalə sahibli! Həmin ikinci məclis də üç-dörd nəfər rəyasət iddiasına düşmüş ağalardan ibarət olmayıb, bəlkə qanun üzrə hər 50 adama bir nəfər seçilmiş İran fəqərəyi-kasibəsi tərəfindən göndərilən 400-dən ziyadə vəkillər idi.

4) Siz “rəsmi bir məclisin iniqadına müntəzir olaraq [baş tutmasını gözləyərək]” dəyə xətm-i-kəlam edirsiniz?

Sizin buyurdüğünüz ikinci bir rəsmi məclis rəcəb ayının 10-unda iniqad olundu və necə də ki, özünüzə məqalənizin baş sətrində cavab verirsiniz.

Canab məqalə sahibli! Əvvəla, siz bilin ki, rəyasət sev-dəsinə düşən cənablar fəqərəyi-kasibə[yə] xitabən söylədiyi nitqlərində duyurdular ki, fəqərəyi-kasibə təzkərəyə pul verəsinlər. Amma nədənsə rəyasətə keçən kimi camaatı soymağa başlayıb və konsul cənablarının avtomobilini xarici qüvvəsinə istinad edib zabt etdilər və hamin xarici qüvvəyə xoş gəlməkdən ötrü ümum iraniyanın 6 min illik fəxri olan şirü xurşid sinəsinin qaz-dılar. Hərğah biz də rəyasət-tələb olsaydıq o cənablar kimi biz də fəqərəyi-kasibəni iğvə edib [aldadıb, yoldan çıxarıb], ikinci bir xarici qüvvəyə isnad edib konsulun avtomobilini də zabt edib, şirü xurşidi də avtomobilin üzərindən qazi-yardıq.

Şu izahımızda xətm-i-kəlam olmaq üzrə o cənabdan sual ediriz ki, nə üçün imzasını gizləmək surəti ilə bizi tənqid etmişdir? “İran fəqərəyi-kasibəsi” adı ilə iranlıların haqqı fəqərəyi-kasibəsinə qarşı müamilədə bulunduğunuz [hərəkət etdiyinizi] bilirmisiniz!

Sabuncu “Təməddün” heyəti-idarəsi tərəfindən

- 2 -

Müdiri-möhtərəm! Təvəqqe olunur işbu iki fəqərəni [əhvalatı] qəzetənin bir guşəsində dərc edəsini:

1) Səbiqədə, yəni Mart hadisəsindən əqdəm [qabaq] əməlimizdə [ərzumuzda] olan köhnə tamojna [gömrükxa-na] həyətətin cənəbində [yanında] vəqə olan məscidin alın-ması, şimdiyə cavan Azərbaycan hökuməti-cəlləməiz [uca hökumətimiz] vaxtında əlimizə keçmişdir. Böylə ki, məhəl-li-məzkurda [deyilən yerdə] vəqə illərdən bəri xarici təər-rüzündə bulunan məscidimiz xüsusunda Maliyyə Nəzarətindən göndərilmiş təliqəyə binaən [rəsmi məktə-bə əsasən], bir neçə gün bundan əqdəm tamojna rəisindən məscidi təhvil almaq üçün Bakı qəzavətxanasına [qazılıq idarəsinə] 1278 nömrəli bir məktub gəlmişdi. Bakı qazısı cənabları daxi təhvil almaq üçün kəndi katibi Həsən ağa Yusifxanını vəkil edərək göndərmişdi. Mumaileyh [deyilən şəxs] gedib tamojna rəisindən məscidi təhvil alıb-dir. Lakin məscidin həyətində tamojna məmurlarının bir qədər mənqulə [daşınan] əşyaları olduğu üçün tamojna rəisi həmin may ayının 8-inci günü həyati və məscidin odalarını xali edərək [boşaldaraq] məscidi müstəqil bir surətdə təhvil verəcəkdir. Buna binaən məscidi təhvil alan günü camaatdan savaba nail olmaq istəyən zəvət [şəxslər] isbatı-vücd [iştirak] edə bilər və bundan əlavə məhəl-lə müsəlmanların vacibdir ki, o məscidə layiq tənzifat [təmizlik] və ehtiramatı mürəat edərək [yerinə yetirərək], qürbətən illəllah [Allah xətininə] onun təmiri xüsusunda bəzli-hümmət etsinlər [hümmət sarf etsinlər].

Bəli, sənəldən bəri həbsdə qalmış o məkani-müqə-dəsin şimdi Azərbaycan müsəlman hökuməti-cəlləsi [uca hökuməti] tərəfindən azad edilməsini nəzərə alaraq, hökumətimizin əbədi olubun, məsarifin ünvanları, adresləri, şəhadətnamələri ilə məə [birgə] Dairəyi-Məşixətə [Şeyxülislamliq idarəsinə] pişnihad [təqdim] olundu.

2) Ümuri-Xeyriyyə [Sosial Təminat] naziri həzrətlərdən Məşixət idarəyi-cəlləsi [uca Şeyxülislamliq idarəsi] təvəssüti [vəsisəsi] ilə fəqərə kəfn-dəfini üçün 5 min manat bir məbləğ Bakı qəzavətxanasına tərsil olun-muşdu [göndərilmişdi]. Həman məbləğ təliqədə göstərilmiş maddələrlə tibqən [müvafiq olaraq] fəqərə dəfn-kəfninə sarf olunub, məsarifin ünvanları, adresləri, şəhadətnamələri ilə məə [birgə] Dairəyi-Məşixətə [Şeyxülislamliq idarəsinə] pişnihad [təqdim] olundu.

Qəzavətxana katibi: Həsən ağa Yusifxanlı

BƏYANİ-TƏŞƏKKÜR

Müdiri-möhtərəm! Aşağıda yazılan bir neçə sətir sözə möhtərəm qəzetənimdə yer verilməsini rica edaram.

Ağdəş Qaçqınlara Yardım Cəmiyyəti tərəfindən 13 aprelədə “Axşam səbri xeyir olar” və “Dursunəli [və] Ballibadi” komediyaaları mövqeyi-təməşaya qoyuldu. Bilet satışından 7.445 manat, fəxri biletlərdən aşağıda əsasmi [adları] göstərilən vəch üzrə 1.400 manat, cəman 8.845 manat mədaxil olmuşdur. Bundan məsarif olaraq cəmiyyətin 5 nömrəli barətülqövlü [protokolu] üzrə 905 manat çıxılıb, əlbəqi [yərdə qalan] 7.940 manat cəmiyyət xəzinədarına təhvil verilməmişdir. Fəxri bilet alan zəvətlər əsasmi [şəxslərin adları]:

1) Qəza müdiri Məhəmməd bəy - 300 manat;
2) Yusif bəy Malikov - 200 manat;
3) Həmid bəy Nəzirov - 200 manat;
4) Məcid Vəhidov - 200 manat;
5) Çərkəz bəy Nəbibəyov - 100 manat;
6) Hacıağa Əliabbasov - 100 manat;
7) İsmayil Hacı Əziz oğlu - 100 manat;
8) Rəsul Hacı Əhməd oğlu - 100 manat;
9) Baləoğlu Məqumov - 100 manat.

Bilet satışı komitəsində fəaliyyət göstərən bazar müdiri Abuzər bəy Məlikova, Həmid Hacıbəşquluzadəyə, Yusif ağa Salehova və öz xariqə sənətləri ilə Ağdəş camaatını heyran buraxan havəskər-lərimizə və öz milli ruhları ilə məşhur olan Ağdəş camaatı-na cəmiyyətə naminə təşəkkür ediram.

Cəmiyyət rəisi: Qasım Qasimov

İDARƏDƏN CAVAB

Ağdəşdə M. Əfəndizadə əfəndiyə:
Zətinizi tanımadığımız üçün məqalənizi Parlamən əzərlərinin [üzvlərindən] Ağdəş məbusu [Əfəndizadə] Muxtar əfəndiyə verdik ki, yazdıqlarımız xüsusunda hökumət nəzdində təhqiqatda bulunsunlar.

Doktor

Ağahüseyn Kazimov

Gəlib naxoşları yenə qəbul etməyə başlayıbdır. Əmrəzi-daxiliyyə [daxili xəstəliklər]. Qəbul edir səhər saat 10-dan 11-ədək; axşam saat 5-dən 7-yədək. Ünvan:

Parapet, Şəfi İbrahimovun evində 3-cü mərtəbə. Telefon: 86-27.

8057

Doktor **M. M. Kərimov** göz naxoşlarını və diş hakimi **A.Əmirov** naxoşları qəbul edirlər saat 4-dən 7-yədək. Ünvan: Suraxanski və Spasski küçələri [kürçündə] 102 nömrəli evdə. Telefon nömrə 40-91.

8754

Arvad diş həkimləri

Z.A.Şexter və xanım

Dişlər ağırsız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayırma dişlər. Dişin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnlər üçün tezliklə görülür. Qiymətlər müna-sibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək.

Voronovski küçə 17 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

8753

Berlin Darülfünunu doktoru

S.İ.Kopeloviç